

Przyjaciel

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436
Telefax: 29-40-89

BS/110/34/91

NASTROJE SPOŁECZNE W MARCU '91

Komunikat z badań

Warszawa, marzec 1991 r.

Na podstawie wyników marcowego sondażu CBOS¹ można stwierdzić pewną stabilizację nastrojów społecznych. Nastąpiła niewielka poprawa w ocenie sytuacji gospodarczej kraju i materialnych warunków życia społeczeństwa oraz nieco bardziej optymistycznie patrzy się na sytuację osobistą i swojej rodziny. Opinie o kierunku rozwoju sytuacji kraju są bardziej krytyczne niż w lutym, a w społeczeństwie wyraźnie dominuje nastrój apatii i przeświadczenie, że obecne wyrzeczenia mogą okazać się bezcelowe.

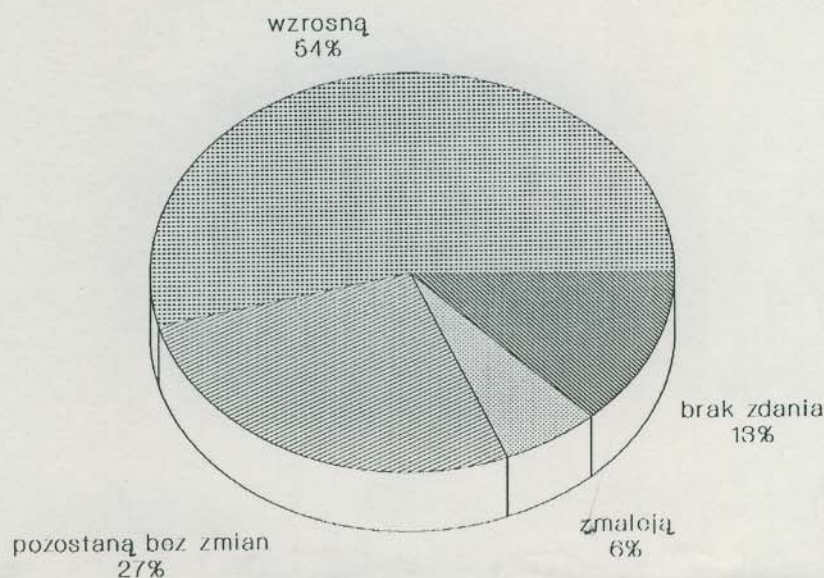
Największe zmiany, w porównaniu ze styczniem, zaszły w ocenie politycznej sfery życia zbiorowego. Krytyczniejszym opiniom w tej dziedzinie towarzyszy dalszy spadek aprobaty kluczowych instytucji państwa. Częstsze jest przekonanie o wzroście napięć społecznych w najbliższym czasie.

Zdecydowanie zmienił się klimat społeczny wokół programu stabilizacji gospodarczej. Po lutowym gwałtownym spadku akceptacji planu Balcerowicza, obecnie wyraźnie wzrosło poparcie dla niego.

Napięcia społeczne

Zwiększa się przewaga spodziewających się w najbliższym czasie zaostrzenia napięć społecznych nad oczekującymi ich złagodzenia. Spadek napięć przewiduje 6% ankietowanych, wzrost - ponad połowa (54%; rys.1). Tak dużej różnicy wskazań - 48 punktów

Rys. 1. Przewidywana ewolucja napięć społecznych

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" 14 - zrealizowano w dniach 15-19.03.1991 r. na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności (N=1500).

procentowych - nie odnotowano w ostatnich dwunastu miesiącach (tab.1), podobną zarejestrowano w maju i październiku ubiegłego roku, czyli w okresie wyborów samorządowych i w czasie kampanii przed wyborami prezydenckimi. Obecne wyniki mogą więc być w pewnym stopniu związane z nasileniem dyskusji na temat wyborów parlamentarnych.

Tabela 1

w procentach

Ocena rozwoju napięć społecznych w najbliższych tygodniach	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III'90	IV'90	V'90	VI'90	VII'90	IX'90	X'90	XI'90	I'91	II'91	III'91
Zmniejszą	10	14	8	7	10	6	8	15	17	7	6
Bez zmian	38	33	22	29	30	34	22	24	26	29	27
Wzrosną	32	30	50	49	44	44	51	41	33	47	54
Brak zdania	19	22	19	15	16	15	18	20	24	17	13

Przekonaniu o niekorzystnym kierunku ewolucji napięć społecznych towarzyszy negatywny stosunek do rzeczywistości. Zdaniem większości (56%) ankietowanych, ich najbliższemu otoczeniu przeważa pogląd, że jest ciężko, a ponoszone przez społeczeństwo wyrzeczenia nie przyniosą zapowiadanej poprawy warunków życia (tab.2). Co trzeci badany (35%) natomiast dostrzega wśród swoich znajomych wiary w sens obecnych wyrzeczeń.

Tabela 2

w procentach

Stwierdzenia	Respondenci akceptujący dane stwierdzenie według terminów badań:							Różnica (III-II)
	V'90	VII'90	IX'90	X'90	XI'90	I'91	III'91	
Ludzie uważają, że jest ciężko, ale trzeba ponieść ciężary, aby w przyszłości było lepiej	45	39	45	45	42	39	35	-4
Ludzie uważają, że jest ciężko, ale nie bardzo wierzą, że obecne wyrzeczenia przyniosą poprawę	47	53	45	45	46	50	56	+6
Inna odpowiedź	2	2	2	1	1	2	1	-1
Brak zdania	6	6	8	8	10	8	8	0

Znacznie więcej respondentów uważa, że to, co się dzieje w naszym kraju wywołuje w społeczeństwie apatię i zniechęcenie (62%) niż twierdzi - że pobudza je do działania (21%).

		CBOS	
<i>Czy według Pana(i) aktualna sytuacja, to co się dzieje w naszym kraju:</i>			
		<u>II '90</u>	<u>II '91</u>
<i>zachęca ludzi do działania, ożywia ich</i>		26%	21%
<i>czy też</i>			
<i>powoduje zniechęcenie, rezygnację</i>		46%	62%
<i>Trudno powiedzieć</i>		28%	17%

Podobne postawy związane z sytuacją w kraju prezentują sami uczestnicy sondażu. Ponad dwa razy więcej jest zrezygnowanych i zniechęconych (58%) niż wykazujących chęć do działania (26%).

		CBOS		
<i>A czy Pana(ią) osobiście obecna sytuacja w kraju:</i>				
		<u>II '90</u>	<u>II '91</u>	<u>III '91</u>
<i>zachęca do działania</i>		35%	24%	26%
<i>czy też</i>				
<i>powoduje zniechęcenie, rezygnację</i>		47%	52%	58%
<i>Trudno powiedzieć</i>		18%	24%	16%

Proporcje te świadczą o dużym zmęczeniu społeczeństwa istniejącą w kraju sytuacją, widocznym zwłaszcza na tle wyników sprzed ponad roku. Wprawdzie brak wiary w sens wyrzeczeń i apatyczny stosunek do polskiej rzeczywistości dominował w sondażach od początku wprowadzania w życie nowych zasad gospodarczych, jednak nie zmienia to faktu, że niekorzystny odbiór sytuacji w kraju systematycznie się pogłębia i że towarzyszy temu prawie stałe poczucie wzrostu napięcia.

Polityka

W marcu nastąpiło dalsze pogorszenie ocen aktualnej sytuacji politycznej. Przede wszystkim zmalał odsetek wskazań pozytywnych. Po raz pierwszy jest on równy odsetkowi opinii negatywnych (po 24; rys.2). Jest to najgorsza ocena z odnotowanych w ciągu ostatniego roku (tab.3).

Rys. 2. Ocena sytuacji politycznej kraju

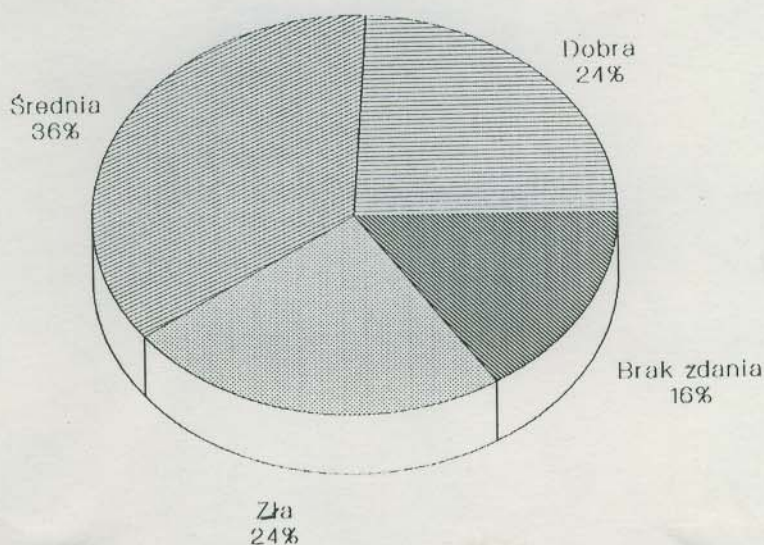

Tabela 3

w procentach

Ocena sytuacji politycznej	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III'90	IV'90	V'90	VI'90	VII'90	IX'90	X'90	XI'90	I'91	II'91	III'91
Dobra	54	47	42	35	28	29	27	34	36	30	24
Średnia	26	25	28	32	30	38	34	33	33	31	36
Zła	10	11	14	18	25	20	21	19	14	22	24
Brak zdania	10	17	16	15	16	14	19	14	17	17	16

Niewiele natomiast zmieniły się prognozy sytuacji politycznej na najbliższe miesiące. Są one nieco mniej pesymistyczne niż w lutym, ale zdecydowanie gorsze od ubiegłorocznych (rys.3; tab.4).

Rys. 3. Przewidywany rozwój sytuacji politycznej

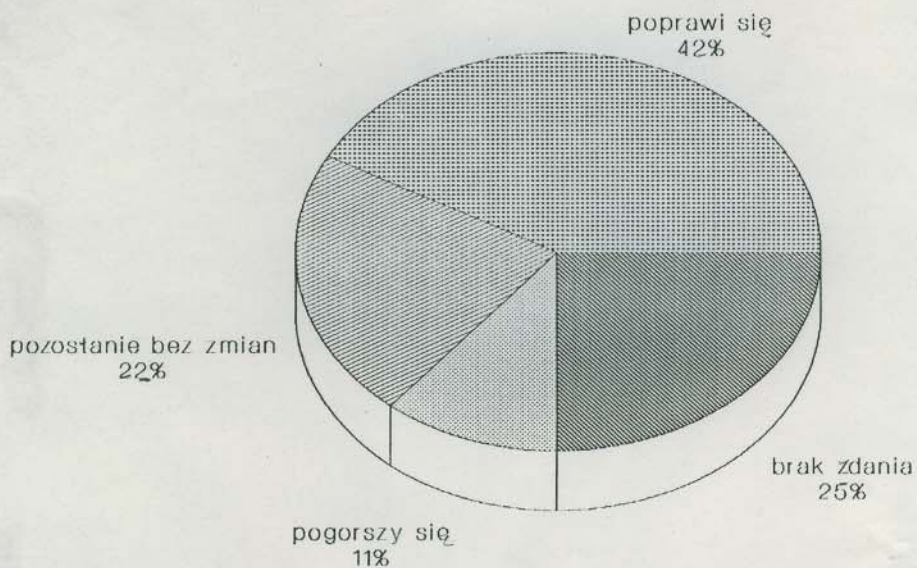

Tabela 4

w procentach

Prognoza sytuacji politycznej	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI'90	VII90	IX90	X'90	XI90	I'91	II'91	III91
Poprawa	56	63	50	51	49	50	47	51	47	43	42
Bez zmian	15	21	18	15	14	16	16	13	18	17	22
Pogorszenie	7	8	8	11	14	10	8	7	8	13	11
Brak zdania	21	8	24	23	23	23	28	29	27	27	25

Wzrostowi krytycyzmu wobec politycznej sfery życia kraju towarzyszy, utrzymująca się od stycznia, tendencja do zmniejszania się akceptacji rządu - poziom aprobaty "netto" (różnica między odsetkiem wskazań pozytywnych i negatywnych) obniżył się z 30 do 17% (tab.5).

Tabela 5

w procentach

Ocena działalności rządu	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI90	VII90	IX'90	X'90	XI90	I'91	II'91	III91
Aprobata	67	64	62	61	56	58	56	55	47	47	48
Dezaprobatą	17	19	19	22	28	29	26	29	17	21	31
Brak zdania	14	17	18	17	16	13	18	16	36	32	21
Aprobata "netto"	50	45	43	39	28	29	30	26	30	26	17

Nie ulega wątpliwości, że sytuacja polityczna kraju była przez cały poprzedni rok wyraźnym "przyczółkiem" społecznego optymizmu. Oceniano ją lepiej niż sytuację gospodarczą i znacznie lepiej niż sferę materialno-bytową. Trwające od stycznia wyraźne pogarszanie się opinii o tej jedynej dziedzinie, budzącej dotąd względne zadowolenie, może być sygnałem głębokiej frustracji społecznej.

Gospodarka

Zupełnie inaczej ocenia się w marcu sytuację gospodarczą kraju. Chociaż nadal zdecydowanie wyższy jest odsetek opinii negatywnych niż pozytywnych, to wyniki są nieco lepsze od styczniowych i dość dobre na tle danych z ostatnich dwunastu miesięcy (rys.4; tab.6)

Rys. 4. Ocena sytuacji gospodarczej kraju

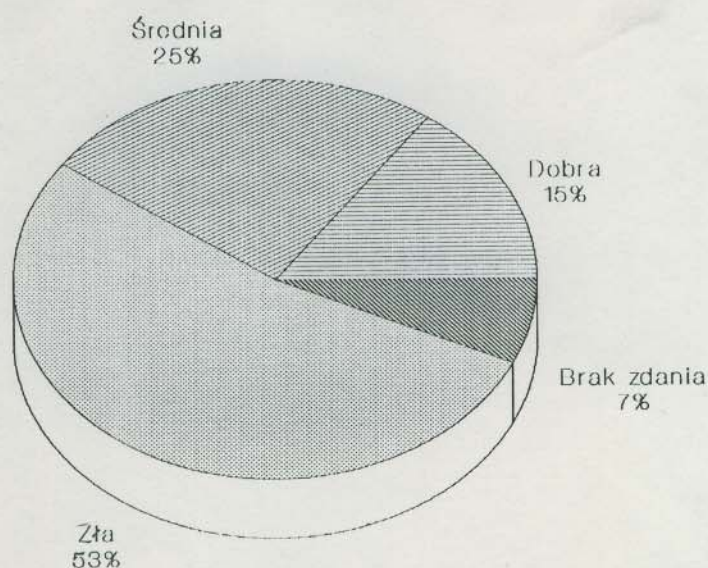

Tabela 6

w procentach

Ocena sytuacji gospodarczej kraju	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI'90	VII90	IX90	X'90	XI90	I'91	II'91	III91
Dobra	14	16	12	14	9	14	15	8	13	13	15
Średnia	25	25	25	23	24	27	24	21	26	26	25
Zła	56	53	58	57	62	53	53	65	53	55	53
Brak zdania	4	6	5	6	5	6	8	5	7	6	7

Również przewidywania położenia gospodarczego Polski wskazują na cofanie się odnotowanej miesiąc temu fali społecznego pesymizmu, choć trudno je uznać za szczególnie pomyślne (rys.5; tab.7).

Rys. 5. Przewidywany rozwój sytuacji gospodarczej

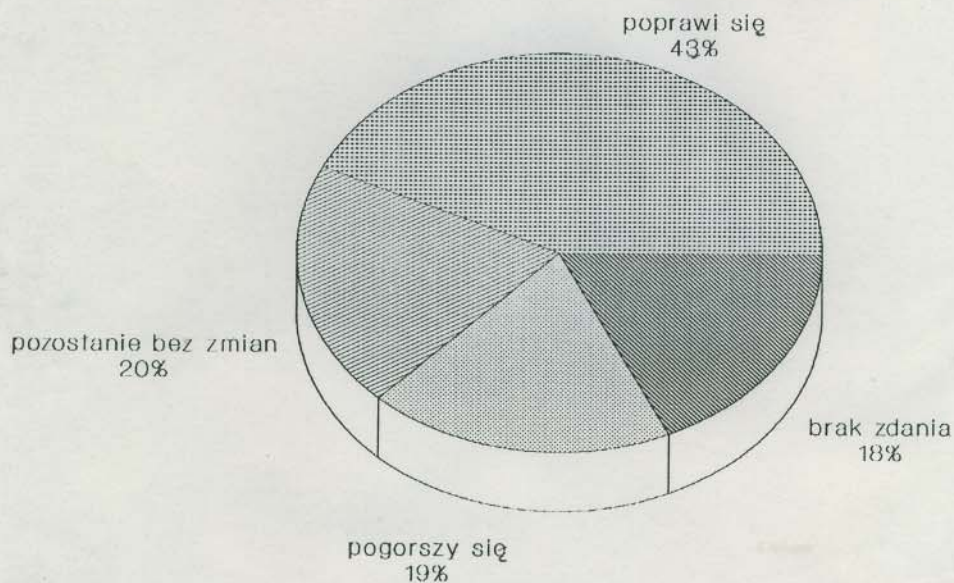

Tabela 7

w procentach

Przewidywania sytuacji gospodarczej	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI90	VII90	IX'90	X'90	XI90	I'91	II'91	III91
Poprawa	54	61	48	51	47	47	47	49	47	41	43
Bez zmian	13	17	17	14	16	18	19	15	16	19	20
Pogorszenie	17	17	18	19	19	19	14	13	15	20	19
Brak zdania	15	5	17	15	18	16	20	23	21	20	18

Nastąpił kolejny zwrot w nastawieniu ankietowanych do rządowego programu stabilizacji gospodarczej. Obecne wskazania (31% aprobujących, 27% dezaprobujących) nie należą, na tle ostatnich dwunastu miesięcy, do szczególnie pomyślnych (rys.6). Nigdy dotąd jednak nie odnotowano tak dużej zmiany w ocenie na korzyść w ciągu miesiąca - poparcie "netto" wzrosło o 16 punktów (tab.8). Zjawisko to może być w pewnym stopniu wynikiem optymizmu związanego ze zgodą Klubu Paryskiego na 50-procentowe umorzenie polskiego zadłużenia.

Rys. 6. Stosunek do planu Balcerowicza

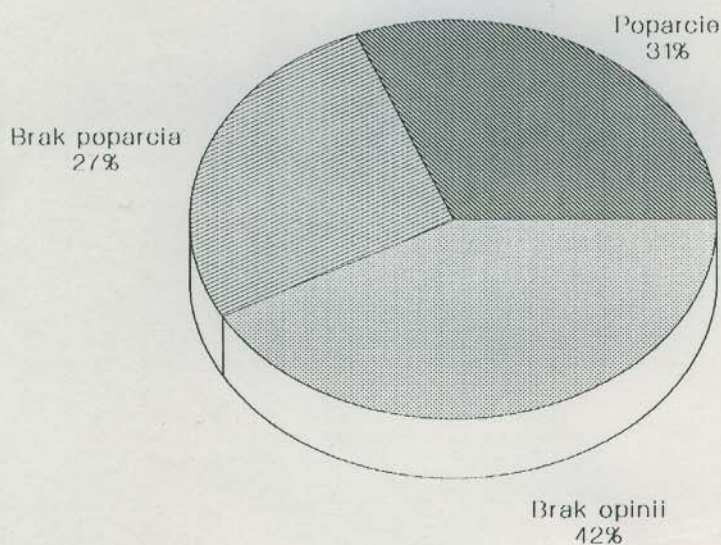

Tabela 8

w procentach

Stosunek do planu Balcerowicza	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI90	VII90	IX90	X'90	XI'90	I'91	II'91	III'91
Poparcie	32	34	33	37	26	35	35	31	30	20	31
Brak poparcia	20	19	24	22	24	21	19	24	29	32	27
Brak znajomości	37	33	29	30	35	33	32	31	26	34	29
Brak zdania	11	13	13	11	14	11	13	13	15	14	13
Poparcie "netto"	12	15	9	15	2	14	16	7	1	-12	4

Tak więc, sytuacja gospodarcza kraju, budząca nadal niezadowolenie ponad połowy badanych, nie jest obecnie główną przyczyną powszechnie odczuwanych napięć społecznych.

Warunki życia

Opinie o warunkach materialnych społeczeństwa są, podobnie jak przez ostatnie dwanaście miesięcy, zdecydowanie niekorzystne - 68% odpowiedzi negatywnych, a tylko 6% pozytywnych (rys.7; tab.9).

Rys. 7. Ocena warunków życia

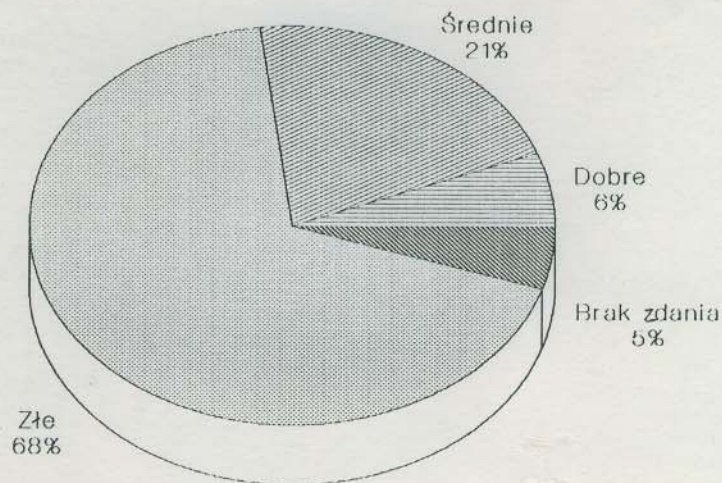

Tabela 9

w procentach

Ocena material- nych warunków życia	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	VI '90	V '90	VI90	VII90	IX '90	X '90	XI '90	I '91	II '91	III91
Dobre	6	8	6	6	4	6	5	3	6	9	6
Średnie	20	21	20	19	18	22	22	13	20	17	21
Złe	69	65	69	70	74	69	67	79	67	68	68
Brak zdania	5	6	5	5	4	3	6	4	6	6	5

Prognoza warunków materialnych na najbliższe miesiące jest gorsza niż w zeszłym roku i nieco bardziej optymistyczna niż w lutym br.- minimalnie zwiększył się odsetek przewidujących poprawę standardu życia, przy jednoczesnym zmniejszeniu się liczby oczekujących jego pogorszenia (rys.8; tab.10).

Na uwagę zasługuje fakt występowania w ostatnich miesiącach niezgodności pomiędzy ocenami sytuacji gospodarczej kraju i warunków bytowych społeczeństwa. Kiedy poprawia się społeczny odbiór jednej z tych dziedzin, pogarsza się ocena - drugiej. Najwyraźniej zatem te dwie sfery życia zbiorowego nie są ze sobą utożsamiane.

Rys. 8. Przewidywany rozwój warunków życia

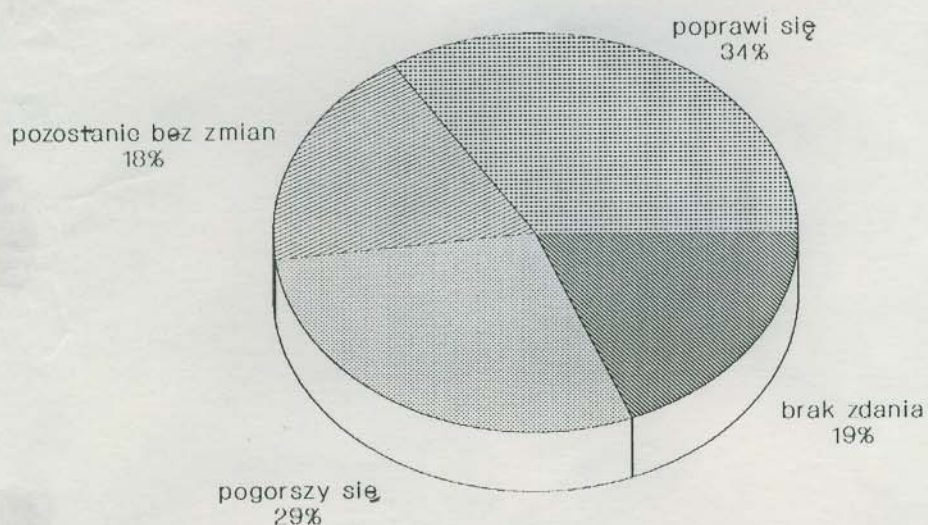

Tabela 10

w procentach

Przewidywania co do material- nych warunków życia	Wskazania respondentów według terminów badań:										
	III90	IV'90	V'90	VI'90	VII90	IX90	X'90	XI'90	I'91	II'91	III91
Poprawa	43	50	38	40	38	37	38	37	38	33	34
Bez zmian	15	19	17	16	14	17	17	18	15	17	18
Pogorszenie	28	25	28	30	31	29	26	20	26	33	29
Brak zdania	14	5	17	13	16	16	18	24	21	17	19

Sytuacja rodziny

Marcowa ocena sytuacji osobistej respondentów i ich rodzin w ostatnich miesiącach jest nieco korzystniejsza od uzyskanej miesiąc wcześniej - nieco częściej stwierdza się jej poprawę, bądź brak zmian, rzadziej zaś - pogorszenie (tab.11). Natomiast oczekiwania dotyczące najbliższej przyszłości są bardzo podobne do lutowych (tab.12).

Tabela 11

w procentach

Ocena sytuacji respondenta i jego rodziny w ostatnich miesiącach	Wskazania respondentów według terminów badań:										Różnica (III-II)
	IV90	V'90	VI'90	VII90	IX'90	X'90	XI90	I'91	II91	III91	
Poprawiła się	11	10	9	7	9	11	8	10	11	12	+1
Nie zmieniła się	40	40	38	34	43	38	36	40	37	40	+3
Pogorszyła się	44	47	50	57	46	47	51	45	49	46	-3
Brak zdania	4	3	3	2	2	4	4	5	3	2	-1

Tabela 12

w procentach

Przewidywania co do sytuacji respondenta i jego rodziny w najbliższych miesiącach	Wskazania respondentów według terminów badań:						Różnica (III - II)
	IX'90	X'90	XI'90	I'91	II'91	III'91	
Poprawi się	14	18	16	18	18	19	+1
Nie zmieni się	37	32	30	33	36	38	+2
Pogorszy się	29	27	28	27	24	26	+2
Brak zdania	19	23	26	22	22	17	-5

Chociaż nadal przeważa niezadowolenie z własnej sytuacji i rodziny oraz poczucie braku perspektyw nad zadowoleniem i wiarą w pomyślną przyszłość, to jednak właśnie w tej dziedzinie w ostatnich miesiącach można zauważyć systematyczne (choć minimalne) polepszanie się nastrojów społecznych.

Ocena kierunku zmian

Nie zmieniła się społeczna ocena ewolucji sytuacji kraju w ostatnich kilku miesiącach (tab.13). Podobnie jak w lutym, niemal dwukrotnie częściej dostrzegano jej pogorszenie (40%) niż poprawę (22%). Zmniejszył się poziom aprobaty "netto" kierunku dokonujących się w Polsce przemian (tab.14). Równoliczne są grupy określających go jako dobry i zły (po 37%; rys.9), a co czwarty

Tabela 13

w procentach

Ocena sytuacji kraju w ostatnich miesiącach	Wskazania respondentów według terminów badań:										Różnica (III-II)
	IV'90	V'90	VI90	VII90	IX90	X'90	XI90	I'91	II91	III91	
Poprawiła się	35	29	28	20	27	25	40	24	21	22	+1
Nie zmieniła się	16	21	20	20	27	24	24	30	29	31	+2
Pogorszyła się	35	39	43	49	38	39	48	38	39	40	+1
Brak zdania	13	10	9	10	8	11	8	8	11	7	-4

Rys. 9. Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju

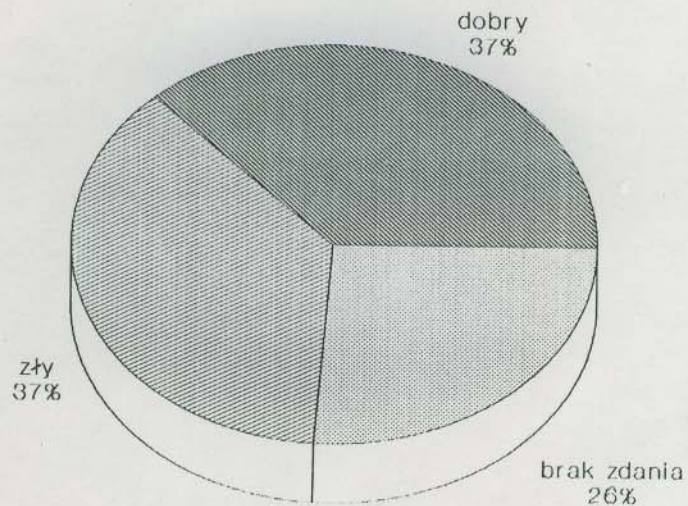

Tabela 14

w procentach

Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju	Wskazania respondentów według terminów badań:											Różnica (III-II)
	IV90	V90	VI90	VII90	IX90	X90	XI90	XII90	I91	II91	III91	
Dobry	50	44	45	39	43	41	37	28	43	38	37	-1
Zły	22	24	30	33	30	27	31	35	23	35	37	+2
Brak zdania	28	32	26	28	27	31	32	37	34	27	26	-1
Aprobata "netto"	28	20	15	6	13	14	6	-7	20	3	0	-3

ankietowany (26%) nie ma w tej sprawie sprecyzowanej opinii. Chociaż w grudniu ub.r. uznający kierunek rozwoju kraju za negatywny nawet przeważali nad oceniającymi go pozytywnie, to obecnej równowagi nie należy lekceważyć.

Czynnikami zdecydowanie różnicującymi oceny kierunku rozwoju sytuacji kraju jest poziom wykształcenia i przynależność do grupy społeczno-zawodowej (tab.1 aneksu). Najbardziej zadowoleni z niego są respondenci z wyższym wykształceniem (61% opinii pozytywnych, a 23% - negatywnych), reprezentanci inteligencji i kadry kierowniczej (65 i 24%) oraz prywatni przedsiębiorcy (57 i 27%), najmniej natomiast - rolnicy indywidualni (26 i 51%), osoby z wykształceniem zasadniczym (31 i 40%), robotnicy wykwalifikowani (34 i 36%), pracownicy handlu i usług (34 i 36%), najemni robotnicy rolni (37 i 39%).

Kierunek zmian sytuacji w kraju znacznie korzystniej oceniają mężczyźni niż kobiety, respondenci bardzo młodzi (do 24 lat) i najstarsi (powyżej 60 roku życia). Istnieje też duża różnica w podejściu do tej kwestii pomiędzy ludnością wiejską (28% opinii pozytywnych, 46 - negatywnych) a mieszkańcami miast (45 i 30%). Szczególnie korzystnie określają kierunek rozwoju kraju respondenci mieszkający w dużych aglomeracjach (powyżej 500 tys. ludności).

Oceny kierunku zmian sytuacji kraju są tym pomyślniejsze, im większa jest zamożność ankietowanego i im lepiej ocenia on swoje warunki materialne.

Geograficznie, najbardziej przychylny stosunek do przemian prezentują mieszkańcy Górnego Śląska (46 i 26% - region południowy), najmniej przychylny zaś ludność Lubelszczyzny (21 i 48% - region środkowoschodni).

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w Polsce idzie w dobrym czy też w złym kierunku?</i>			Liczba osób
	w dobrym	w złym	trudno powiedzieć	
Ogółem	37	37	25	1499
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	43	35	22	715
Kobiety	33	39	28	784
<u>Wiek</u>				
Do 24	41	37	22	175
25-29	29	42	29	139
30-39	36	37	27	357
40-49	35	40	25	268
50-59	38	37	25	223
60 lat i więcej	44	33	24	337
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	28	46	25	628
Miasto	45	30	25	871
<u>Wielkość miasta</u>				
Do 20 tys.	32	37	30	179
21-100	48	32	20	254
101-500	42	30	28	252
501 tys. i więcej mieszkańców	57	22	21	186
<u>Region</u>				
Środkowy (Warszawa)	37	41	22	262
Północno-wschodni (Białystok)	37	39	23	120
Północny (Gdańsk)	43	24	33	143
Południowy (Katowice)	46	26	27	257
Południowo-wschodni (Kraków)	31	44	24	243
Środkowowschodni (Lublin)	21	48	30	103
Środkowozachodni (Poznań)	40	35	25	195
Południowo-zachodni (Wrocław)	39	41	19	176
<u>Wykształcenie</u>				
Podstawowe	35	42	23	625
Zasadnicze zawodowe	31	38	31	372
Średnie	43	32	25	396
Wyższe	61	23	15	104
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	65	24	11	83
Pozostali umysłowi	42	32	25	307
Pracownicy handlu i usług	34	36	29	102
Robotnicy wykwalifikowani	34	36	30	382
Robotnicy niewykwalifikowani	41	36	23	241
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	37	39	23	64
Rolnicy	26	51	23	257
Prywatni przedsiębiorcy	57	27	16	56
<u>Dochoły osobiste respondenta</u>				
Do 450 tys.zł	27	52	21	91
451-700	32	44	24	358
701-950	37	39	24	274
951-1200	33	37	30	285
1201-1450	41	30	29	185
1451-1700	46	28	26	101
1701-1950	54	23	23	70
1951-2200	46	37	17	59
Powyżej 2200 tys.zł	62	22	16	73
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	25	47	27	557
Średnie	42	33	24	761
Dobre	59	21	20	180
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	52	29	18	147
Skupionych w OPZZ	38	40	22	82
Innych	40	36	24	42
Nie należący do żadnych	36	38	26	1218

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: Czy w ciągu najbliższych dwóch lat, Pana(i) zdaniem, sytuacja polityczna w Polsce poprawi się, pozostanie bez zmian, czy też pogorszy się?				Liczba osób
	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	brak zdania	
Ogółem	42	21	11	26	1495
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	46	22	12	20	715
Kobiety	38	20	11	31	780
<u>Wiek</u>					
Do 24	42	19	11	27	175
25-29	35	22	12	30	138
30-39	42	26	11	21	356
40-49	46	20	12	22	268
50-59	41	22	12	26	223
60 lat i więcej	42	15	11	31	335
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	34	22	13	31	627
Miasto	48	20	10	22	868
<u>Wielkość miasta</u>					
Do 20 tys.	44	20	12	24	179
21-100	48	19	10	23	252
101-500	48	19	10	23	251
501 tys. i więcej mieszkańców	50	21	10	18	186
<u>Region</u>					
Środkowy (Warszawa)	39	23	16	21	262
Północno-wschodni (Białystok)	37	17	13	32	120
Północny (Gdańsk)	49	18	7	26	142
Południowy (Katowice)	44	23	8	25	256
Południowo-wschodni (Kraków)	39	20	11	30	243
Środkowowschodni (Lublin)	36	17	5	42	103
Środkowozachodni (Poznań)	46	19	11	24	193
Południowo-zachodni (Wrocław)	43	25	17	15	176
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	37	20	11	32	623
Zasadnicze zawodowe	39	23	13	25	371
Średnie	47	22	9	21	395
Wyższe	60	14	16	10	104
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja, kadra kierownicza	60	17	11	12	83
Pozostali umysłowi	42	23	12	22	306
Pracownicy handlu i usług	57	11	6	26	102
Robotnicy wykwalifikowani	44	20	11	24	382
Robotnicy niewykwalifikowani	38	20	12	30	238
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	42	25	6	27	64
Rolnicy	28	25	15	32	257
Prywatni przedsiębiorcy	50	18	11	21	56
<u>Dochody osobiste respondenta</u>					
Do 450 tys. zł	27	26	14	32	91
451-700	36	20	13	31	356
701-950	42	20	12	26	273
951-1200	42	19	11	28	285
1201-1450	45	23	8	24	185
1451-1700	45	24	9	22	101
1701-1950	49	27	9	16	70
1951-2200	43	29	9	19	58
Powyżej 2200 tys. zł	59	11	19	11	73
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	34	24	16	26	555
Średnie	44	20	9	27	759
Dobre	58	17	7	18	180
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
NSZZ "Solidarność"	46	19	14	22	147
Skupionych w OPZZ	44	21	18	17	82
Innych	41	34	7	17	41
Nie należący do żadnych	41	21	11	27	1215
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>					
Dobry	62	19	4	15	569
Zły	27	24	23	26	553
Trudno powiedzieć	32	20	6	41	373

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: <i>Czy w ciągu najbliższych dwóch lat, Pana(i) zdaniem, sytuacja gospodarcza w Polsce poprawi się, pozostanie bez zmian, czy też pogorszy się?</i>				Liczba osób
	poprawi się	pozostanie bez zmian	pogorszy się	brak zdania	
Ogółem	43	20	18	19	1498
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	47	19	20	14	715
Kobiety	39	21	16	24	783
<u>Wiek</u>					
Do 24	39	22	22	17	175
25-29	41	22	14	23	138
30-39	45	24	16	15	357
40-49	47	18	17	17	268
50-59	41	18	22	18	223
60 lat i więcej	42	16	17	25	337
<u>Miejsc zamieszkania</u>					
Wieś	33	20	25	22	627
Miasto	50	19	13	17	871
<u>Wielkość miasta</u>					
Do 20 tys.	49	17	16	18	179
21-100	49	21	11	19	254
101-500	49	22	12	17	252
501 tys. i więcej mieszkańców	55	17	14	14	186
<u>Region</u>					
Środkowy (Warszawa)	42	16	24	18	262
Północno-wschodni (Białystok)	45	18	12	25	120
Północny (Gdańsk)	51	22	8	18	143
Południowy (Katowice)	49	21	12	18	256
Południowo-wschodni (Kraków)	34	21	24	21	243
Środkowowschodni (Lublin)	27	16	15	41	103
Środkowozachodni (Poznań)	46	15	23	16	195
Południowo-zachodni (Wrocław)	48	27	16	8	176
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	37	20	21	23	625
Zasadnicze zawodowe	41	21	18	20	372
Średnie	49	20	14	17	395
Wyższe	66	14	12	7	104
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja, kadra kierownicza	61	25	8	5	83
Pozostali umysłowi	50	16	17	18	306
Pracownicy handlu i usług	56	15	7	22	102
Robotnicy wykwalifikowani	43	21	16	19	382
Robotnicy niewykwalifikowani	41	20	20	19	241
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	45	14	19	22	64
Rolnicy	26	23	28	24	257
Prywatni przedsiębiorcy	46	25	16	12	56
<u>Dochody osobiste respondenta</u>					
Do 450 tys. zł	30	21	26	23	91
451-700	38	16	23	23	358
701-950	43	23	19	16	274
951-1200	42	22	14	23	285
1201-1450	50	15	16	19	185
1451-1700	45	25	14	16	101
1701-1950	53	21	13	13	70
1951-2200	52	19	14	15	58
Powyżej 2200 tys. zł	55	20	14	11	73
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	35	20	26	19	557
Średnie	45	20	14	20	760
Dobre	62	18	7	13	180
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do: NSZZ "Solidarność"	51	17	17	15	147
Skupionych w OPZZ	44	22	21	13	82
Innych	45	19	19	17	42
Nie należący do żadnych	42	20	17	20	1217
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>					
Dobry	67	18	6	9	569
Zły	24	22	35	20	555
Trudno powiedzieć	36	19	11	34	374

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Odpowiedzi na pytanie: <i>Czy w ciągu najbliższych dwóch lat, Pana(i) zdaniem, warunki materialne ludzi poprawią się, pozostaną bez zmian, czy też pogorszą się?</i>				Liczba osób
	poprawią się	pozostaną bez zmian	pogorszą się	brak zdania	
Ogółem	35	18	29	18	1499
<u>Płeć</u>					
Meżczyźni	39	17	29	15	716
Kobiety	31	19	29	21	783
<u>Wiek</u>					
Do 24	38	17	26	19	175
25-29	27	25	22	25	138
30-39	33	21	31	14	358
40-49	35	17	31	17	268
50-59	35	17	31	17	223
60 lat i więcej	37	13	28	22	337
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	27	18	33	22	628
Miasto	40	18	26	16	871
<u>Wielkość miasta</u>					
Do 20 tys.	38	15	30	17	179
21-100	40	20	24	16	254
101-500	36	19	27	18	252
501 tys. i więcej mieszkańców	46	19	23	12	186
<u>Region</u>					
Środkowy (Warszawa)	38	15	32	14	262
Północno-wschodni (Białystok)	34	16	27	23	120
Północny (Gdańsk)	34	27	24	16	143
Południowy (Katowice)	35	23	22	20	256
Południowo-wschodni (Kraków)	28	17	33	22	244
Środkowowschodni (Lublin)	24	14	26	36	103
Środkowozachodni (Poznań)	38	12	35	14	195
Południowo-zachodni (Wrocław)	40	20	29	10	176
<u>Wykształcenie</u>					
Podstawowe	32	15	32	21	625
Zasadnicze zawodowe	35	19	25	20	372
Średnie	34	21	29	16	395
Wyższe	49	20	22	9	105
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>					
Inteligencja, kadra kierownicza	47	24	18	11	83
Pozostali umysłowi	36	18	28	18	306
Pracownicy handlu i usług	44	22	15	20	102
Robotnicy wykwalifikowani	35	20	26	19	383
Robotnicy niewykwalifikowani	39	14	32	15	241
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	30	17	31	22	64
Rolnicy	22	16	40	22	257
Prywatni przedsiębiorcy	41	21	23	14	56
<u>Dochody osobiste respondenta</u>					
Do 450 tys. zł	25	16	44	14	91
451-700	33	14	30	24	359
701-950	36	16	33	15	274
951-1200	34	19	28	20	285
1201-1450	32	23	21	24	185
1451-1700	41	24	23	13	101
1701-1950	40	24	24	11	70
1951-2200	36	24	26	14	58
Powyżej 2200 tys. zł	42	16	30	11	73
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	28	16	37	19	557
Średnie	35	19	26	20	761
Dobre	53	18	16	13	180
<u>Przynależność do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
NSZZ "Solidarność"	42	18	24	16	147
Skupionych w OPZZ	30	22	35	12	82
Innych	31	26	26	17	42
Nie należący do żadnych	34	18	29	19	1218
<u>Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju</u>					
Dobry	57	18	14	10	569
Zły	19	17	46	18	555
Trudno powiedzieć	25	19	25	31	374